УДК 94 (477) + 929 Л54
Лещина Ірина, учениця 11 класу ММК

Проблеми етногенезу українського народу в науковій спадщині М.Грушевського

М.С.Грушевський – великий вчений і невтомний дослідник історії українського народу. Навколо багатьох питань, які розглядав вчений, точилися гострі дискусії. Але і зараз деякі з них залишаються актуальними. Наприклад, походження українського народу. В радянський період історії України панувала так звана теорія "єдиної колиски" зародження трьох братніх слов'янських народів: українського, російського і білоруського. М.Грушевський на відміну від цієї теорії розробив власні підходи до вирішення цього питання. Загальні риси нової схеми простежуються у працях, датованих 1896, 1900, 1901 рр. Але в узагальнюючій формі вона викладена у статті "Звичайна схема "руської" історії і справа національного укладу історії східного слов'янства" (1904). Основою авторських роздумів є ідея про те, що "общеруської" історії немає, як і немає "общеруської народності". Може бути історія всіх "руських народностей" або історія східного слов'янства, яка замінює за новою схемою "руську історію". Вчений доводить, що історія вела український і руський народи зовсім різними шляхами, які мають між собою більше відмінного, ніж спільного, що кожен народ мав свою історію. А саме українці ведуть свій початок від антського союзу племен. Грушевський доводить, що Київський період в історії україно-руської народності штучно, шляхом маніпуляції одними лише генеалогічними "преємствами" зв'язується з Володимиром-Московським князівством. Ці держави зовсім різні, з різними рівнями розвитку культури й самого етносу. Вчений зазначає: "Сучасна наука шукає генетичного зв'язку і не має права пов'язувати Київський період з "Володимиро-Московським", як їх невідповідно називають як стадії одного процесу, ми знаємо, що Київська держава була утворена однією народністю – україно-руською; Володимиро-Московська – іншою – великоруською.

Таким чином, Володимиро-Московська держава не була ні спадкоємницею, ні наступницею Київської, вона виросла на своєму корені. А вже Київський період перетворився не у Володимиро-Московський, а у

Галицько-Волинський (XIII ст.), а пізніше – в Литовсько-Польський (XIV-XVI ст.). М.Грушевський пише, що київська влада пересадила в великоруські землі форми суспільно-політичного устрою, права, культуру, вироблені історичним життям Києва, але на цей підставі ще не можна включати Київську державу в історію великоруської народності. Грушевський доводить, що український народ, саме народ, а не генеалогічна схема князівського спадкування державної влади, є прямим спадкоємцем історії україно-руської народності періоду Київської Русі. А щоб ця раціональна схема стала зрозумілою для кожного, Грушевський пропонує підпорядкувати історію державності історією народу, суспільності, ставлячи на перше місце не політичне і державне життя, а економічні та культурні чинники.

Отже, М.Грушевський створив нову схему походження і розвитку українського народу, довівши, що українці мають свою власну тисячолітню історію, яка відмінна від російської і білоруської. Вчений повернув українському народу його пам'ять, він же і довів, що український народ має право на свою власну державу, бо народ, який знає власну історію має право сам правити на своїй землі.